

KAKO UNAPRIJEDITI PARTICIPACIJU MLADIH:

PRIJEDLOG 12 MEHANIZAMA UČEŠĆA MLADIH
SMJERNICE ZA LOKALNE SAMOUPRAVE

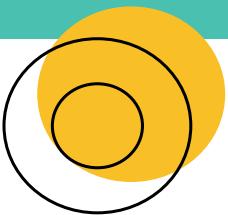

GRADOVI
PO MJERI
MLADIH

KAKO UNAPRIJEDITI PARTICIPIACIJU MLADIH:

PRIJEDLOG 12 MEHANIZAMA UČEŠĆA MLADIH
SMJERNICE ZA LOKALNE SAMOUPRAVE

UVOD

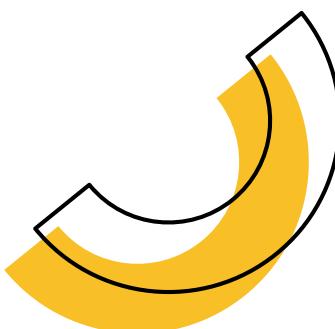
Participacija mladih u procesima donošenja odluka nije na zadovoljavajućem nivou. Prema Juventasovom istraživanju s kraja 2019. i početka 2020. godine, 31% srednjoškolaca smatra da mlađi nijesu uključeni u proces donošenja odluka, a 51% kaže da jesu uključeni donekle, ali nedovoljno.

Razlog ovome jednim dijelom jeste nedostatak kulture učešća među mladima, odnosno činjenica da se aktivizam ne podstiče u dovoljnoj mjeri. Međutim, isto tako je važno istaći da metode i mehanizmi učešća mlađih nijesu dovoljno pristupačni, adekvatni i privlačni mlađima. Na primjer, 66% ispitanika kaže da nikada nije prisustvovalo javnoj raspravi.

Upravo zbog toga, **Juventas je formirao Omladinsku radnu grupu, sačinjenu od srednjoškolaca i srednjoškolki iz cijele Crne Gore. Zajedno sa njima i predstavnicima/cama nekoliko lokalnih samouprava (Bar, Podgorica, Danilovgrad, Berane, Kolašin, Pljevlja) kreirali smo prijedloge novih mehanizama učešća mlađih u procesima donošenja odluka.**

Novi mehanizmi su kreirani na bazi analize trenutne situacije, primjera pozitivne prakse iz EU, sugestija mlađih u pogledu toga što je njima potrebno, privlačno i zanimljivo, te iskustva i mogućnosti lokalnih samouprava.

Namjena novih mehanizama nije da zamjene postojeće (kao što su javna rasprava, građanska inicijativa, peticija itd), već da unaprijede mogućnosti učešća, odnosno da poboljšaju komunikaciju između mlađih i lokalnih samouprava.

LOKALNI OMLADINSKI PARLAMENT

Lokalni parlament ima obavezu da minimum dva puta godišnje organizuje zasjedanja (proleće i jesen) na kojem bi učestvovali predstavnici/ce mladih. Članovi i članice lokalnog omladinskog parlamenta biraju se po osnovu javnog konkursa koji raspiše Opština. Broj članova/članica lokalnog omladinskog parlamenta utvrđuje Opština u odnosu na uzrastnu zastupljenost mladih.

Shodno tome svaki omladinski parlament bi trebalo da ima:

1. Predstavnike/ce iz osnovnih škola
2. Predstavnike/ce iz srednjih škola
3. Predstavnike/ce sa fakulteta
4. Predstavnike/ce iz ruralnih i manje razvijenih djelova opštine

Kada se utvrdi broj i struktura mladih, Opština organizuje zasjedanje u saradnji sa lokalnim školama i nevladinim organizacijama koje se bave omladinskim radom, a sve kroz javni poziv za učešće.

Predstavnici/ce mladih bi tokom zasjedanja postavljali pitanja predstavnicima lokalne samouprave (predsjedniku/ci Opštine, potpredsjedniku/ci, predsjedniku/ci parlamenta, predstavnicima sekretarijata...). Sjednicom bi predsjedavao predsjednik/ca Skupštine, dok bi najmanje jedna mlađa osoba ko-predsjedavala. Zapisnici sa svake sjednice se javno objavljaju, a Opština ima obavezu da 7 dana pred svako zasjedanje na svojoj web-stranici ponovo oglasi zapisnik sa prethodnog zasjedanja, uz izveštaj šta je urađeno u međuvremenu.

PREPORUKA je da mladi ne pripremaju pitanja unaprijed i ne dostavljaju ih predstavnicima lokalnog parlamenta prije samog zasjedanja. Na taj način obezbijediće se veći nivo spontanosti i neposrednosti, a smanjiti formalnost samog događaja.

OMLADINSKI SAVJET

Omladinski savjet kao mehanizam učešća mladih već je u različitim formatima korišćen u više opština, ali se nije pokazao uspješnim.

Međutim, mlađe osobe koje su učestvovale u kreiranju ovih mehanizama ističu značaj postojanja ovakvog tijela, te zahtijevaju od svojih lokalnih samouprava da ih formiraju na način koji će obezbijediti njihov aktivni rad u adekvatnim uslovima.

Omladinski savjet je savjetodavno tijelo koje funkcioniše u sklopu Opštine.

U njegovom sastavu se nalazi 10 do 15 mlađih osoba. Članovi i članice se biraju na period od dvije godine. Način izbora i imenovanja definiše lokalna samouprava. Npr. jedan od modela može biti da se jedna trećina članova/ica bira putem javnog poziva, jednu trećinu delegiraju lokalne nevladine organizacije i jednu trećinu delegiraju škole i fakulteti iz te opštine.

Omladinski savjet je prostor za predstavnike/ce mlađih da kroz diskusiju i aktivno učešće doprinesu unapređenju položaja i zaštiti interesa mlađih. Konkretno, prava i dužnosti Savjeta bi bile, da: zastupa prava, potrebe i interes mlađih; podnosi inicijativu za donošenje, izmjene i dopune zakona, drugog propisa, opštег akta ili razvojnog plana kojim se uređuje položaj, prava i dužnosti mlađih; daje predloge za unapređivanje omladinske politike; daje primjedbe, predloge i sugestije na nacrt opštег akta ili razvojnog plana kojim se utvrđuju prava i obaveze građana od intresa za mlađe; podnosi inicijativu ili predlog nadležnim organima i službama za rješavanje određenih pitanja od interesa za mlađe; prati način primjene zakona, drugih propisa i razvojnih planova od interesa za mlađe i daje preporuke.

Članovi/ice Omladinskog savjeta ne smiju biti članovi/ice ili javni simpatizeri političkih partija.

Savjet ima predsjednika/icu koji/a zastupa ovo tijelo i ispred njega učestvuje na sjednicama lokalnog parlamenta.

Omladinski savjet ima obavezu da redovno i proaktivno komunicira sa ostalim mlađim ljudima u lokalnoj zajednici.

OMLADINSKI LIST

Informisanje je osnovni metod participacije i polazna tačka za dalji aktivizam.

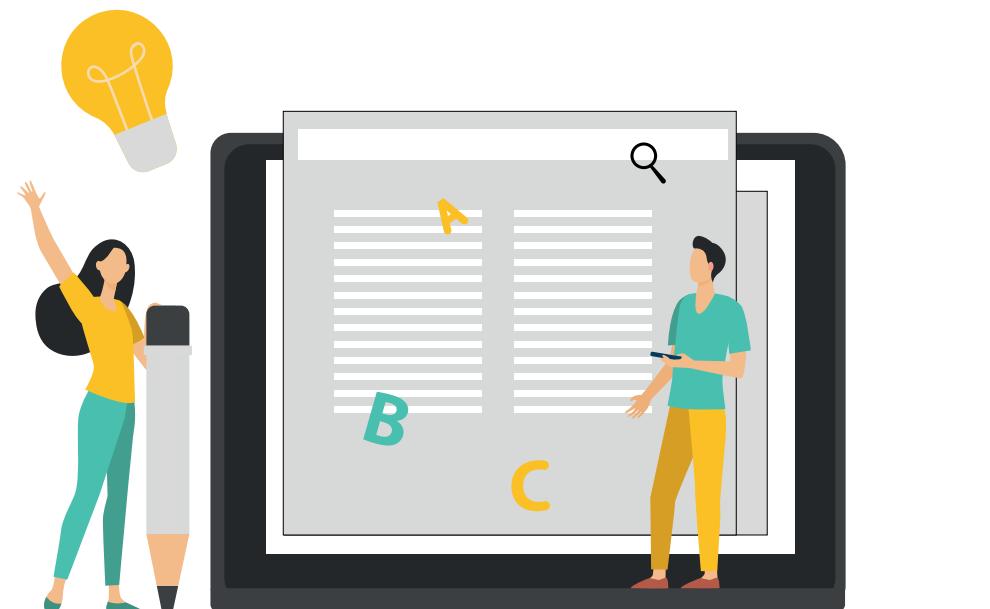
Mladi ljudi moraju prije svega biti dobro obavješteni da bi na adekvatan način mogli da učestvuju u društvenom životu.

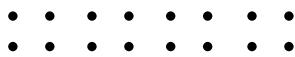
Preporučuje se lokalnim samoupravama da podrže osnivanje lokalnih omladinskih časopisa ili online portala.

Ova aktivnost nije važna samo za informisanje mladih o značaju i prilikama za participaciju, već predstavlja participaciju samo po sebi, ali i predstavlja priliku da se mladi povežu, pišu o stvarima koje su njima interesantne (muzici, filmu, novim tehnologijama, kulturi...), rade intervjuje i priče uspješnih mladih ljudi, kritikuju i daju prijedloge za unapređenje, te izvještavaju o realizovanim aktivnostima i akcijama.

U procesu osnivanja i funkcionisanja omladinskog lista potrebno je pružiti logističku, ali i mentorsku podršku mladima. Naravno, lokalna samouprava mora obezbjediti nezavisnost omladinskog lista/portala.

Jedan od potencijalnih modela funkcionisanje je osnivanje omladinske redakcije u sklopu postojećeg lokalnog javnog emitera. Na taj način, koristi se već postojeća infrastruktura, a mladim novinarima/kama dostupna je mentorska podrška iskusnijih kolega/koleginica.

LOKALNA SAMOUPRAVA, MLADI I MEDIJI

Minimum dva puta godišnje, predsjednik/ca Opštine, tj. gradonačelnik/ica putem lokalnog medija i/ili društvenih mreža učestvuje u medijskom programu u kojem se diskutuje o pitanjima koja se odnose na mlade.

Program/emisija se realizuje uz prisustvo mladih, a poželjno je da mladi budu uključeni kao novinari/ke, tj. voditelji/ke.

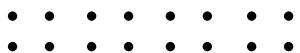
Aktivnost se realizuje u saradnji sa školama, fakultetima, lokalnim omladinskim medijima, lokalnim omladinskim nevladinim organizacijama.

Sedam dana prije emisije se otvara mogućnost za mlade osobe da pošalju pitanje ili sugestiju za predsjednika/cu Opštine.

Osim toga, potrebno je omogućiti mladima da se telefonskim putem uživo uključe u program ili, pak, da pošalju poruku, mejl ili ostave komentar na društvenim mrežama.

Program može biti realizovan na lokalnom radiju, televiziji, ali i live na stranicima lokalne samouprave na društvenim mrežama.

NEDJELJA MLADIH

Povodom Svjetskog dana mladih 12. avgusta, lokalna samouprava dužna je da organizuje *Nedjelju mladih*, tokom koje će organizovati niz aktivnosti u cilju ostvarivanja bolje komunikacije sa mladima, te povećanja participacije mladih.

Ova aktivnost je prilika za mlade da se okupe i predstave probleme u određenoj oblasti. Osim toga, lokalna samouprava tokom ove nedjelje može organizovati niz edukativnih, sportskih, ekoloških i kulturnih aktivnosti namijenjenih mladima.

Cilj Nedjelje mladih nije samo da unaprijedi odnos i saradnju između mladih i lokalne samouprave, već i da skrene pažnju na položaj mladih u zajednici, odnosno da podstakne mlade da budu aktivni građani i građanke.

Opštine pri organizaciji Nedjelje mladih, kroz javni poziv, mogu zatražiti učešće škola, lokalnih nevladinih organizacija i drugih aktera.

„DOBRO DOŠLI U ŠKOLE“

Lokalne samouprave dva puta godišnje posjećuju osnovne i srednje škole i organizuju sastanke sa učenicima/cama, a u cilju uspostavljanja bolje komunikacije i ispitivanja stavova i potreba učenika i učenica.

Čak i kada dolazi do susreta mladih i predstavnika/ica lokalne samouprave to je obično na način što mladi odlaze u prostorije Opštine. Međutim, kako bi lokalna vlast pokazala spremnost za saradnju, preporučujemo proaktivni pristup i odlazak u škole na sastanke sa srednjoškolcima/kama. U takvom scenariju, mladi su na „domaćem terenu“ i biće mnogo slobodniji da razgovaraju. S druge strane, predstavnici/ce Opštine pokazuju da su spremni da, u svakom značenju te riječi, izađu iz kancelarija i prikupe sugestije sugrađana/ki.

Sastanci se organizuju u saradnji sa upravama škola i rukovodstvima učeničkih parlamenata.

Na svakom sastanku neophodno je obavijestiti mlade šta je urađeno po pitanju zaključaka sa prethodnog sastanka.

„RADNA NEDJELJA U LOKALNOJ SAMOUPRAVI“

Lokalna samouprava ima obavezu da minimum jednom godišnje obezbijedi grupi mlađih da jednu radnu nedjelu provedu kao saradnici/saradnice u tijelima lokalne samouprave, najčešće u sekretarijatima koji se bave pitanjima vezanim za mlade.

Predviđeno je da mlađi provode 4 sata dnevno sarađujući sa savjetnicima/cama, sekretarima/kama, potpredsjednicima/cama i predsjednicima/cama opština.

Mlađi se biraju putem javnog poziva na osnovu jasno naznačenih kriterijuma, transparentno i fer. Poziv je otvoren za mlađe od 15 do 25 godina i mora ravnomjerno uključiti srednjoškolce, studente i mlađe koji su završili fakultet ili su u potrazi za poslom. Bira se minimum 6 mlađih.

Svi odabrani mogu provesti istu radnu nedjelu ili biti podjeljeni u više nedjelja.

Kroz ovu aktivnost mlađi se upoznaju sa radom i sistemom funkcionisanja lokalne samouprave. Osim toga, ova aktivnost ima za cilj da unaprijedi kapacitete mlađih.

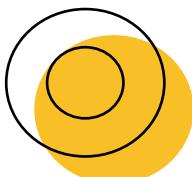
• • • • •

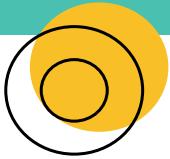
PROGRAM JEDNOMJEŠEĆNOG STAŽIRANJA

Po istom principu, kao i prethodni mehanizam, lokalne samouprave organizuju program stažiranja pri Opštini.

Opština raspisuje poziv za obavljanje programa stažiranja jedne mlade osobe pri Kancelariji za mlade ili nadležnom sekretarijatu. Stažiranje može trajati mjesec dana ili duže ako Opština procijeni da je potrebno. Takođe, model stažiranja, broj radnih dana i sati u toku sedmice je stvar koju opština sama može definisati. Glavni zadatak mlade osobe je da Kancelariji pomogne da uspostavi bolju vezu sa mladima, da odradi prikupljanje podataka o potrebama mlađih u lokalnoj zajednici, ali i da, recimo, vodi društvene mreže Kancelarije za mlade putem kojih će obezbijediti redovnu komunikaciju Kancelarije i mlađih.

Na ovaj način, mlada osoba se upoznaje sa načinom funkcionisanja lokalne samouprave, ali i jača svoja kapacitete i ostvaruje svoje ambicije u pogledu participacije. Ovakve aktivnosti su naročito korisne za studente i nedavno svršene studente koji su u potrazi za poslom, jer na ovaj način stiču praktično radno iskustvo.

MINI GRANT ZA IDEJE MLADIH

Lokalne samouprave jednom godišnje raspisuju poziv za dodjelu grantova za implementaciju ideja mladih u oblastima koje su definisane akcionim planom za mlađe: obrazovanje, zapošljavanje, kultura, participacija, zdravlje ili druge oblasti koje samouprava odredi kao prioritetne.

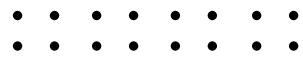
Opštine definišu kriterijume i formiraju Komisiju sačinjenu od dva službenika/ice i jedne mlađe osobe (iz redova lokalne NVO). Komisija procjenjuje kvalitet prijedloga projekta.

Pravo učešća imaju neformalne grupe mladih sastavljene od najmanje 3 člana/ice, uzrasta od 15 do 30 godina.

Lokalne samouprave podržavaju realizaciju ideje iznosom od 2000 evra. Dobitnici granta dužni su da nakon predviđenog roka dostave izvještaj o postignutim rezultatima, odnosno realizovanoj ideji.

Na ovaj način mogu se podržati mlađi kao predvodnici akcija u lokalnim zajednicama. Njihovi projekti mogu se ticati uređenja igrališta u naselju, postavljanja klupa u parkovima, organizaciju mini festivala, organizovanje akcije čišćenja i reciklaže, oslikavanje nekog javnog prostora, itd.

EKO-AKCIJE MLADIH I LOKALNE SAMOUPRAVE

Lokalne samouprave i mladi minimum jednom godišnje organizuju ekološke akcije, na način što mladi određuju lokacije i aktivnosti, a lokalna samouprava pruža logističku podršku.

Logistička podrška podrazumijeva obezbjedivanje finansijskih sredstava, ali i angažovanje lokalnih javnih službi, kao što su Gradsko zelenilo, Komunalno preduzeće itd.

Poželjno je da u akciji učestvuje što više mladih, ali i najviši funkcioneri lokalne samouprave. Ove akcije su praćene zajedničkim diskusijama o drugim prostorima koje je potrebno urediti i idejama koje mladi imaju za te prostore.

Akciji prethodi formiranje tima sastavljenog od predstavnika/ica lokalne samouprave i mladih, prikupljaju se prijedlozi o lokacijama i aktivnostima, te se na osnovu toga pravi operativni plan realizacije eko-akcije. Poželjno je da u akciju budu uključene lokalne škole.

Eko-akcije su praćene kampanjom podizanja svijesti o značaju očuvanja životne sredine.

MLADI EKONOMSKI ANALITIČARI

Ekonomija je izuzetno važan aspekt funkcionisanja lokalnih samouprava. Sve aktivnosti koje Opština realizuje oslanjaju se na budžet. Međutim, građani i građanke obično nemaju dovoljno znanja, niti su dovoljno zainteresovani da učestvuju u raspravama o budžetu. Ova oblast naročito nije privlačna mladima.

Stoga je jedan od novih mehanizama učešća usmjeren upravo na ovu oblast, a podrazumijeva obavezu lokalne samouprave da održi konsultativni sastanak sa studentima/kinjama ekonomije u toku perioda predviđenog za javnu raspravu o budžetu. Ovo bi doprinijelo većoj transparentnosti rada Opštine, ali i na neki način unaprijedilo praktični dio nastave. Mladi će imati priliku da analiziraju budžet, te da rezultate analize i svoje sugestije upute predлагаču budžeta.

U opštinama u kojima postoje ekonomski fakulteti, poziv može biti upućen posredstvom tih institucija, dok u opštinama u kojima nema visoko-obrazovne institucije iz ove oblasti može biti raspisana javni poziv za studente iz te opštine koji u nekoj drugoj opštini ili državi studiraju ekonomiju.

ZAJEDNO PLANIRAMO

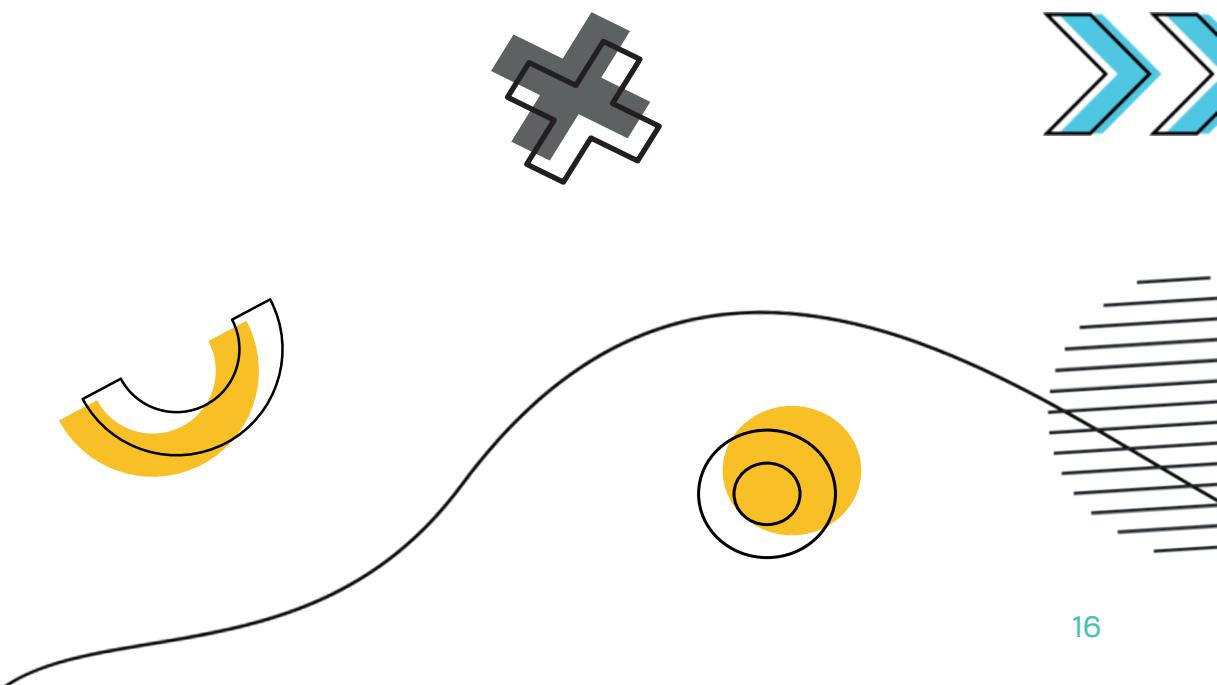
Obaveza lokalna samouprave je da organizuje niz sastanaka sa mladima u periodu izrade plana rada za narednu godinu. Na ovaj način mladi će biti direktno uključeni u procesu određivanja prioriteta za sljedeću godinu.

Sastanci se mogu održavati u online ili offline formatu, a mogu se održavati u školama, fakultetima, na javnim površinama.

Sastanci se održavaju u procesu prije izrade godišnjeg plana rada ili nakon izrade nacrta plana rada. Sastanci imaju za cilj da mlati izraze svoje potrebe i ideje, ali i da se predstavnici lokalnih samouprava konsultuju sa mladima prije donošenja plana rada i prije definisanja glavnih aktivnosti u narednoj godini.

Aktivnosti se mogu odnositi na uređenje prostora, održavanje kulturnih manifestacija, kreiranje podsticaja za preduzetničke aktivnosti, lokalni javni prevoz, obrazovanje itd. Sastanci mogu uključivati više predstavnika/ica Opštine i mogu biti tematski podjeljeni (rotiranje stolova, itd.).

Učesnice i učesnice sastanka se biraju kroz komunikaciju sa školama, fakultetima, nevladnim organizacijama i putem javnog poziva.

PROJEKAT „GRADOVI PO MJERI MLADIH“ JUVENTAS REALIZUJE UZ PODRŠKU MINISTARSTVA SPORTA I MLADIH CRNE GORE, A U CILJU UNAPREĐENJA DRUŠTVENOG POLOŽAJA MLADIH KROZ JAČANJE DOPRINOSA OMLADINSKOG AKTIVIZMA U PROCESU DONOŠENJA ODLUKA U CRNOJ GORI.

**UREDница BROŠURE:
МАЈА МАРКОВИЋ, JUVENTAS**

**AUTORI:
МИЋАН ANDRIJAŠЕVIĆ, JUVENTAS
JOVAN DAŠIĆ, JUVENTAS**

**DIZAJN:
BRANKICA MIKIĆ, JUVENTAS**

OMLADINSKU RADNU GRUPU ČINE:

NINA RAČETA, UČENICA GIMNAZIJE „SLOBODAN ŠKEROVIĆ“ PODGORICA
RUŽICA LAKOVIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „TANASIJE PEJATOVIĆ“ PLJEVLJA
MARIJA VLAHOVIĆ, UČENICA SMŠ „BRAĆA SELIĆ“ KOLAŠIN
KATARINA TERZIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „TANASIJE PEJATOVIĆ“ PLJEVLJA
NEVENA BOJOVIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „TANASIJE PEJATOVIĆ“ PLJEVLJA
LANA LJЕŠKOVIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „SLOBODAN ŠKEROVIĆ“ PODGORICA
JELENA KALEZIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „SLOBODAN ŠKEROVIĆ“ PODGORICA
MATIJA MARAŠ, UČENIK SEŠ „VASO ALIGRUDIĆ“ PODGORICA
NIKOLINA MILIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „PETAR I PETROVIĆ NJEGOŠ“ DANILOVGRAD
ANA RMUŠ, UČENICA GIMNAZIJE „PANTO MALIŠIĆ“ BERANE
BOJANA RALEVIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „PANTO MALIŠIĆ“ BERANE
SANDRA ĐUKIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „PANTO MALIŠIĆ“ BERANE
FILIP DENDIĆ, UČENIK GIMNAZIJE „STOJAN CEROVIĆ“ NIKŠIĆ
IRINA VUKADINOVIC, UČENICA GIMNAZIJE KOTOR
SOFIJA KNEŽEVIĆ, UČENICA SSS „SERGIJE STANIĆ“ PODGORICA
SREtenka JANJIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „TANASIJE PEJATOVIĆ“ PLJEVLJA
AMILA PEPIĆ, UČENICA GIMNAZIJE „30. SEPTEMBAR“ ROŽAJE

